

Stupid and Lazy: Thai Elite Discourses on Rural Poverty Amid the Clash of American Ideals and Chinese Culture, 1957–1971

Wicherd Taweekul

Department of Social Studies, Faculty of
Education, Lampang Rajabhat University, Thailand

Pinyapan Potjanalawan

Department of Social Studies, Faculty of
Education, Lampang Rajabhat University, Thailand

Abstract

This article examines that discourse of “stupidity” and “laziness” that were produced by the Thai elite to explain the problem of poverty of people in the rural country, which arose from a clash of American ideology and Chinese culture by relying on the framework of discourse as a basis for explanation. The study found that the stupidity discourse from the lack of education of rural people, which is the origin of the poverty problem, was produced by the Thai elite. On one side, it is a consequence of the influence of thought about development toward modernization from the United States in the Cold War era. On the other side, it is also a result of the attention to education of the Chinese people in Thailand, which brought about their business success and their families. At the same time, the stupidity resulting from a lack of education was also linked by the Thai elite to the issue of a rejection of modern production technology, as well as the infiltration of communists in rural areas. As for the laziness discourse of rural people, which is an undesirable habit for national development, it arose from the perception of the Thai elite toward the culture of diligence in pursuing a career of the Chinese people, which made them wealthy and rich, as much as accepting the success of America from the perseverance of the American people.

Keywords

stupid and lazy, discourse of poverty, rural, Thai elites, American ideology and Chinese culture

CORRESPONDING AUTHOR

Wicherd Taweekul, Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, 119 Moo 9, Soi Na Guam 9, Chomphu, Mueang Lampang District, Lampang 52100, Thailand. Email: aing4101@hotmail.com

© College of Local Administration, Khon Kaen University. All rights reserved.

โง่และขี้เกียจ : วาทกรรมความจนของชนบท ของชนชั้นนำไทย ท่ามกลางการปะทะของ แนวคิดแบบอเมริกันและวัฒนธรรมจีน พ.ศ. 2500-2514

วิเชิต ทวีกุล

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือศึกษา “ความโง่” และ “ความขี้เกียจ” ที่ผลิตขึ้นโดยชนชั้นนำไทยเพื่อใช้อธิบายปัญหาความยากจนของผู้คนในชนบทของประเทศ ซึ่งเกิดขึ้นมาจากการปะทะของแนวคิดแบบอเมริกัน และวัฒนธรรมจีน โดยอาศัยกรอบคิดวาทกรรมเป็นพื้นฐานในการอธิบาย ผลการศึกษาพบว่า วาทกรรมความโง่จากการไร้การศึกษาของคนชนบท อันเป็นต้นตอของปัญหาความยากจนที่ถูกผลิตขึ้นโดยชนชั้นนำไทย ด้านหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาอิทธิพลทางคิดเกี่ยวกับการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยของสหรัฐอเมริกาในยุคสงครามเย็น อีกด้านหนึ่งก็เป็นผลมาจากความใส่ใจในด้านการศึกษาของชาวจีนในประเทศไทยที่นำมาซึ่งความสำเร็จทางธุรกิจของตนเองและครอบครัว ขณะเดียวกัน ความโง่จากการไร้การศึกษายังถูกชนชั้นนำไทยเชื่อมโยงกับปัญหาการไม่ยอมรับเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ตลอดจนการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ชนบทควบคู่ไปด้วย ส่วนวาทกรรมความขี้เกียจของคนชนบท อันเป็นนิสัยอันไม่พึงประสงค์ต่อการพัฒนาประเทศ เกิดขึ้นจากการรับรู้ของชนชั้นนำไทยต่อวัฒนธรรมความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพของชาวจีน ซึ่งทำให้พวกเขามีความมั่งคั่งร่ำรวย มากพอ ๆ กับการยอมรับความสำเร็จของอเมริกาจากความเพียรพยายามของชาวอเมริกัน

คำสำคัญ

โง่และขี้เกียจ, วาทกรรมความจน, ชนบท, ชนชั้นนำไทย, แนวคิดแบบอเมริกันและวัฒนธรรมจีน

บทนำ

ช่วงปี พ.ศ. 2500-2514 เป็นหนึ่งช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์เศรษฐกิจที่น่าสนใจของสังคมไทย เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่รัฐนาวาไทยต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมเอกเช่นมหาอำนาจโลกตะวันตกตามแนวคิด “การพัฒนาแบบวิ่งไล่กวด” (catching up process) (Suehiro & Wailerdsak, 2015, p. 49) ความกว้างขวางและเข้มข้นของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจนี้ ด้านหนึ่งทำให้เกิดการก่อร่างของอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าขึ้นภายในประเทศ ขณะเดียวกันอีกด้านหนึ่ง ยังทำให้มีการขนานนามช่วงเวลาเริ่มทศวรรษ 2500 นี้ว่าเป็น “ยุคพัฒนา” (Potjanalawan, 2015, p. 3)

เมื่อภาคอุตสาหกรรมกลายเป็นหมุดหมายแห่งความรุ่งเรือง ภาคการเกษตรที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ชนบท ก็ถูกคาดหวังจากรัฐให้เป็นฐานหนุนเสริมให้แก่ภาคอุตสาหกรรม ทั้งในรูปของการนำพาเงินตราจากการส่งออกมาใช้พัฒนาประเทศ ทั้งยังเป็นฐานวัตถุดิบราคาถูกป้อนภาคอุตสาหกรรมที่กำลังก่อร่างสร้างตัว อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความพยายามผลักดันกระแสการพัฒนา ปัญหาความยากจนในชนบทกลับเป็นคู่ตรงข้ามที่เลวร้าย ดังนั้นการจะบรรลุวัตถุประสงค์แห่งการพัฒนา ส่งผลให้รัฐและชนชั้นนำไทยเริ่มสร้าง “วาทกรรม” เพื่อใช้อธิบายต้นเหตุปัญหาความยากจนในชนบท วาทกรรมสำคัญที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2500-2514 คือ วาทกรรม “ความไม่รู้” และ “ความเกียจคร้าน” (หลังจากนี้จะใช้คำว่า “ความโง่” และ “ความขี้เกียจ” แทนที่ตามลำดับ) ของผู้คนในชนบท

อนึ่ง เมื่อพิจารณาว่า “วาทกรรม” คือ “ความรู้” ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อจัดความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้กับสิ่งที่ถูกกล่าวถึงอย่างลึกซึ้ง (Charoensin-o-larn, 2001, pp. 19-20) ขณะเดียวกัน วาทกรรมก็ได้ปรากฏขึ้นในสุญญากาศ หากแต่ถูกกำหนดด้วยบริบทแวดล้อมของยุคสมัย ส่งผลให้งานชิ้นนี้ต้องการจะตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบต่อวาทกรรมความจนของชนบทจาก “ความโง่” และ “ความขี้เกียจ” ที่ปรากฏในเอกสารของชนชั้นนำไทยว่า การรับรู้และให้ความหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวดำเนินไปในลักษณะใด และสัมพันธ์กับบริบทแห่งยุคสมัยอย่างไร

การศึกษาตามแนวทางข้างต้น จะนำมาซึ่งความเข้าใจต่อกำเนิดและคำอธิบายเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของชนบท ภายใต้วาทกรรม “ความโง่” และ “ความขี้เกียจ” ในเอกสารของชนชั้นนำไทย อย่างสัมพันธ์กับอิทธิพลของแนวคิดแบบอเมริกัน และวัฒนธรรมจีนในสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2500 – 2514

วัตถุประสงค์ของบทความวิชาการ

ศึกษาการกำเนิดและคำอธิบายเกี่ยวกับปัญหาความยากจนของชนบท ภายใต้วาทกรรม “ความโง่” และ “ความขี้เกียจ” ในเอกสารของชนชั้นนำไทย อย่างสัมพันธ์กับอิทธิพลของแนวคิดแบบอเมริกัน และ วัฒนธรรมจีนในสังคมไทยช่วง พ.ศ. 2500 – 2514

แนวคิดและทฤษฎี

หากกล่าวถึงคำว่า “วาทกรรม” อาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่มีความหมายกว้างครอบคลุมการสร้างองค์ความรู้และภาคปฏิบัติการทางสังคมอันมีผลทำให้เกิด “ความจริง” ขึ้นมาชุดหนึ่ง โดย “ความจริง” ที่ถูกผลิตขึ้นมานั้นเป็นเพียง “ความจริงเสมือน” สามารถเลื่อนไหลแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขของแต่ละสังคมนั้น “ความจริง” ที่ถูกสร้างขึ้นจะถูกสอดแทรกด้วยมี “อำนาจ” ซึ่งสามารถตัดสิน กำหนด จัดระเบียบ หรือ บังการให้ผู้คนในสังคมนั้นๆ เชื่อและปฏิบัติตาม และ “อำนาจ” นั้นอาจจะมีลักษณะเชิงบวกหรือลบก็ได้ (Charoensin-o-larn, 1999, pp. 19-21) ขณะเดียวกัน วาทกรรมยังมีลักษณะที่เป็นการเมือง นั่นคือถูกสร้างและเปลี่ยนแปลงผ่านการต่อสู้ ช่วงชิงความหมายเพื่อรองความเป็นเจ้าทางความคิด หรือ อำนาจนำ (Hegemony) ในการกำหนดนิยามความหมายให้กับสรรพสิ่งควบคู่ไปด้วย (Laclau & Mouffe, 2001)

บุคคลที่ทำให้แนวคิดวาทกรรมมีพลังในการอธิบายและเป็นที่ยอมรับในแวดวงวิชาการ คือ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) อิทธิพลทางความคิดของฟูโกต์ ด้านหนึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงงานเขียนของเขาจากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาอื่นๆ เป็นจำนวนมาก เช่น หนังสือรวบรวมผลงานและแปลผลงานของฟู

โกต์เป็นภาษาอังกฤษในชื่อ Power/knowledge: selected interviews and other writings, 1972-1977 (Foucault,; Gordon (Ed.), 1980) ขณะเดียวกัน อีกด้านหนึ่งก็นำมาสู่การพัฒนากรอบการวิเคราะห์วาทกรรมในมุมมองใหม่ๆ อย่างหลากหลาย ดังที่การศึกษาของ Jørgensen & Phillips (2002) ได้เปรียบเทียบแนวคิดวาทกรรมของ Laclau & Mouffe (The Discourse Theory of Laclau and Mouffe) วาทกรรมการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough (Fairclough's Critical Discourse Analysis - CDA) และจิตวิทยา วาทกรรม (Discursive Psychology) ที่แม้จะได้รับอิทธิพลมาจากฟูโกต์ แต่กลับมีกรอบแนวคิดต่อวาทกรรมในมุมมองที่แตกต่างกันอย่างมา ยกตัวอย่างเช่น แนวคิดวาทกรรมของ Laclau & Mouffe เน้นวิเคราะห์วาทกรรมในมิติการสร้างอำนาจนำ (Hegemony) และการต่อสู้ทางอุดมการณ์ วาทกรรมการวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough เน้นการวิพากษ์ ตัวบท (Text) ปฏิบัติการทางวาทกรรม (Discursive Practices) และปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรม (Socio-cultural Practices) ส่วนจิตวิทยา วาทกรรม นั้น มุ่งวิเคราะห์การปฏิบัติทางสังคม (Social Action) และการสร้างอัตลักษณ์ในปฏิสัมพันธ์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์วาทกรรมของฟูโกต์มีสิ่งที่น่าสนใจ คือ มองวาทกรรมว่าเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากจากบริบททางประวัติศาสตร์ (Jørgensen & Phillips, 2002, p. 12) ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาเรื่อง “ความบ้า” หรือ “จิตวิปลาส” (Madness) ที่การนิยามหรือให้ความหมายมีการแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของประวัติศาสตร์ กล่าวคือ ในยุคกลางคนบ้ามิได้ถูกกักกันออกจากคนปกติ พวกเขาสามารถอยู่ร่วมกับชุมชนได้ และบางครั้งคนบ้ากลับถูกยกย่องว่าเป็นผู้มีญาณพิเศษเหนือกว่ามนุษย์ทั่วไป ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ด้วยบริบทการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางสังคมสู่หลักของเหตุผล คนบ้ากลับถูกให้ความหมายในเชิงลบ จนนำมาซึ่งการกวาดต้อนคนบ้าไปคุมขังร่วมกับพวกคนจรจัดและอาชญากร กระทั่งปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ภายใต้เงื่อนไขของการแพทย์สมัยใหม่ คนบ้าจึงถูกนิยามให้กลายเป็นบุคคลที่จะต้องบำบัดรักษาด้วยวิชาทางจิตเวชและถูกกักกันเอาไว้ในโรงพยาบาลโรคจิต (Krunnual, 2015, p. 15)

หากพิจารณาเฉพาะมิติเศรษฐกิจ “การพัฒนา” เป็นหนึ่งในแนวคิดที่ถูกวิพากษ์โดยอาศัยแนวคิดของฟูโกต์เป็นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง ดังปรากฏในงานชิ้นเยี่ยมของ Escobar (1995) ซึ่งวิเคราะห์ว่า “การพัฒนา” ไม่ใช่ชุดของนโยบายหรือโครงการเพื่อแก้ปัญหาความยากจน แต่เป็นวาทกรรมที่มีอำนาจในการสร้างและกำหนดความจริง วาทกรรมการพัฒนาก่อให้เกิด “ประเทศโลกที่สาม” (The Third World) ในฐานะที่เป็นพื้นที่เต็มไปด้วยปัญหาและจำเป็นจะต้องได้รับการแก้ไขจากความรู้ภายนอก สถาบันต่าง ๆ เช่น ธนาคารโลก (World Bank) รวมถึงหน่วยงานช่วยเหลือทางเทคนิค ถูกก่อตั้งเพื่อควบคุมและจัดระเบียบประเทศโลกที่สามให้เป็นไปตามแบบตะวันตก ขณะเดียวกันการจัดระเบียบการพัฒนาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและสถาบันเหล่านี้ ก็ยิ่งหนุนเสริมให้วาทกรรมการพัฒนาตามแบบตะวันตกแข็งแกร่งขึ้น อันส่งผลให้ประเทศโลกที่สามต้องถูกบังคับให้ไล่ตามและใช้ชีวิตตามแบบแผนที่ถูกกำหนดไว้แล้ว

สำหรับสังคมไทย กล่าวได้ว่า การศึกษาของไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (Charoensin-o-larn, 1999) เป็นหนึ่งในงานเขียนแรกเริ่มที่ใช้แนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรม (discourse analysis) ของฟูโกต์ มาใช้อธิบายกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื้อหาหลักช่วงแรกของงานให้รายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างวาทกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาของรัฐที่ก่อตัวขึ้นตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 อันยังผลให้เกิดความชอบธรรมต่อแนวคิด “การทำให้ทันสมัย” ตามแบบตะวันตก และยังสะท้อนให้เห็นว่า วาทกรรมดังกล่าวได้สร้าง “ความเป็นอื่น” และ ทั้งปัญหาทางเศรษฐกิจอันใหญ่หลวงไว้ให้แก่ประเทศโลกที่สาม

ภายใต้ความน่าสนใจของการใช้กรอบคิดวาทกรรมที่ “ความรู้” สามารถครอบงำหรือมีส่วนช่วยหนุนเสริมความชอบธรรมให้แก่การพัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมของรัฐ ส่งผลเกิดความพยายามที่จะขยับขยายคำอธิบายสู่ประเด็น “วาทกรรมความยากจน” ในชนบทที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐไทย ที่สำคัญได้แก่การศึกษาของกนกวรรณ มะโนรมย์ และคณะ (2025) การศึกษาของอรศรี งามวิทยาพงศ์ (2003) และการศึกษาของสามชาย ศรีสันต์ (2009) โดยงานชิ้นแรกพยายามชี้ให้เห็นถึงปัญหาความยากจนที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่รัฐไทยนำเอาวาทกรรมการพัฒนาแบบเศรษฐกิจเสรีนิยมของตะวันตกเข้ามาเป็นแนวทางในการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร การแก้ไขปัญหของรัฐก็ดำเนินไปในเชิงเทคนิค พร้อมกับสร้างวาทกรรมเชิงตีเตียน (discourse of blame) จากพฤติกรรมส่วนตัวของคนจน กระทั่งนำมาซึ่งสภาวะความยากจนและความยากจนข้ามรุ่นในท้ายสุด ขณะที่งานสองชิ้นหลังมีจุดร่วมกัน คือ นำเสนอกำเนิดวาทกรรมความยากจนที่ถูกสร้างขึ้นโดยรัฐไทยตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแต่ละฉบับอย่างสัมพันธ์กับอิทธิพลทางความคิดจากโลกตะวันตก โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันก็อาศัยการศึกษาในระดับพื้นที่ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ท้ายสุดแล้ว ชาวบ้านก็ได้ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมความจนที่รัฐยึดถืออย่างดุขณิ เพราะชาวบ้านก็ได้สร้างกลไกต่อรอง โต้แย้ง ตลอดจนผลิตความหมายใหม่ของความยากจนในแบบของพวกเขาควบคู่ไปด้วย มุมมองการประกอบสร้าง “ความรู้” เกี่ยวกับความยากจนที่สัมพันธ์อยู่กับอิทธิพลทางความคิดของประเทศมหาอำนาจตะวันตกเช่นนี้ ยังปรากฏให้เห็นการอธิบายในแวดวงวิชาการระดับนานาชาติผ่านงานของ Syed Hussein Alatas (1997) ที่ศึกษา “ตำนานเรื่องคนพื้นเมืองขี้เกียจ” (The Myth of the Lazy Native) ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยผู้ปกครองอาณานิคมในช่วงศตวรรษที่ 16 ถึง 20 เพื่อสร้างภาพความยากจนของชนพื้นเมืองมลายู ชาวฟิลิปปินส์ และชาวซาวา เป็นเพราะความขี้เกียจ (Lazy) ทื่อ (Dull) และ ไร้ประสิทธิภาพ (Inefficient) ของพวกเขาเหล่านั้น ทั้งนี้เพื่อทำให้เจ้าอาณานิคมตะวันตกมีความชอบธรรม ต่อการครอบครอง การแสวงหาผลประโยชน์ และการใช้แรงงานต่อชนพื้นเมืองอย่างไม่เป็นธรรมตามอุดมการณ์อาณานิคมและทุนนิยมอาณานิคม (Colonial Ideology and Capitalism)

อนึ่ง บทความนี้อาศัยแนวคิด “วาทกรรม” ของฟูโกต์เป็นฐานรากในการศึกษากำเนิดและคำอธิบายเกี่ยวกับปัญหาความยากจนในชนบท โดยมุ่งประเด็นไปที่วาทกรรม “ความโง่” และ “ความขี้เกียจ” ซึ่งปรากฏในเอกสารของชนชั้นนำไทยอย่างสัมพันธ์กับบริบทแห่งยุคสมัย ชนชั้นนำไทยในที่นี้หมายถึงกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ และ/หรือสังคมวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นผู้ชี้นำสังคมให้เดินไปในทิศทางตามที่ตนกำหนดแบบบนลงล่าง (Top-down) ขณะเดียวกันก็ต้องการนำเสนอมุมมองที่แตกต่างและเพิ่มเติมจากการศึกษาก่อนหน้าว่า การเกิดขึ้นของวาทกรรมและคำอธิบายของวาทกรรมดังกล่าว มิได้มีปฏิสัมพันธ์จากอิทธิพลแนวคิดแบบอเมริกันแต่เพียงมิติเดียว หากแต่บริบทของวัฒนธรรมจีนในสังคมไทย ก็มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการก่อร่างของวาทกรรมดังกล่าวในสังคมไทยช่วงปี พ.ศ. 2500-2514 อย่างมีนัยยะสำคัญ

ผลการศึกษา

ควรบันทึกไว้ก่อนว่า การให้ความหมายแก่ความยากจนในชนบทของรัฐไทย ดำเนินไปในลักษณะของการลดทอนสาเหตุของปัญหาให้เหลือเพียงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวของปัจเจกบุคคล ไม่ได้

เกิดมาจากปัญหาเชิงโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็นระบอบการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย หรือกฎหมายที่เอื้อต่อกลุ่มทุนก็ตาม

บทความนี้มองว่าทฤษฎีความจนใน 2 ส่วนอย่างเชื่อมโยงกัน ได้แก่ ทฤษฎีความ “โง่” ปัญหาความยากจนของชนบท และการแก้ปัญหาเพื่อต่อสู้คอมมิวนิสต์ และ ทฤษฎีความ “ขี้เกียจ” ว่าด้วยปัญหาความยากจนของชนบท กับ นิสัยอันไม่พึงประสงค์ต่อการพัฒนาประเทศ

ทฤษฎีความ “โง่” ปัญหาความยากจนของชนบท และการแก้ปัญหาเพื่อต่อสู้คอมมิวนิสต์

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติ สงครามโลกได้เข้าสู่ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างโลกเสรีที่มีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ กับ โลกสังคมนิยมที่มีสหภาพโซเวียตเป็นผู้นำ สภาการณ์ดังกล่าวทำให้สังคมโลกตกอยู่ภายใต้ภาวะที่เรียกกันว่า “สงครามเย็น” (Cold War) ท่ามกลางความต้องการสกัดกั้นการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สหรัฐอเมริกาที่เชื่อใน “ทฤษฎีโดมิโน” (Domino Theory) อันเป็นแนวคิดที่ถูกสร้างขึ้นท่ามกลางวิกฤตปัญหาสงครามอินโดจีนโดยประธานาธิบดี Dwight D. Eisenhower แห่งสหรัฐอเมริกา (Gravel, 1971, pp. 597-598) และเป็นแนวคิดทางการเมืองของสหรัฐอเมริกามาตั้งแต่ทศวรรษ 2490 แนวคิดนี้มองว่า หากมีประเทศใดประเทศหนึ่งในภูมิภาคนั้นๆ เปลี่ยนการปกครองไปสู่สังคมนิยมแล้ว ก็จะนำพาประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคแปรไปสู่สังคมนิยมตามไปด้วย (Pawakrapan, 2018, pp. 31-33) และเพื่อที่จะบรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องพัฒนาประเทศโลกที่สาม ให้หลุดพ้นจากสภาพ “ยากจน” ทั้งนี้เพื่อให้ผู้คนในประเทศนั้นไม่หันไปสมานานลัทธิคอมมิวนิสต์ในท้ายสุด (Vallipodom & Na Thalung, 2001, p. 166)

เป็นที่ประจักษ์ว่า ประเทศไทยเป็นพันธมิตรที่สหรัฐอเมริกาเลือกใช้เป็นแกนกลางในการต่อต้านการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลที่ตามมาคือ สหรัฐอเมริกาตัดสินใจมอบเงินช่วยเหลือทางเทคนิคและทางเศรษฐกิจจำนวนทั้งสิ้น 11.4 ล้านดอลลาร์แก่ไทย หลังจากนั้นจึงมีการการลงทุนความตกลงร่วมกันทางเศรษฐกิจและเทคนิคตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2493 (Satitniramai, 2013, pp. 23-24)

ความต้องการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนในประเทศไทย มีความเข้มข้นและเป็นระบบมากขึ้นในปี พ.ศ. 2500 กล่าวคือ สหรัฐอเมริกาได้สนับสนุนให้ธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการฟื้นฟูบูรณะและพัฒนา หรือธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction and Development - IBRD) เข้ามาดำเนินการศึกษาภาพรวมของเศรษฐกิจไทยเพื่อวางแผนการพัฒนา ผลของการสำรวจที่ใช้เวลา 1 ปี ข้อมูลการสำรวจถูกตีพิมพ์เป็นหนังสือในปี พ.ศ. 2502 ชื่อ “A Public Development Program for Thailand” เพื่อให้ภาครัฐใช้เป็นแม่บทในการวางแผนการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนแก้ไขปัญหาคความยากจนในชนบทถึงฐานราก (International Bank for Reconstruction and Development, 1959)

เมื่อพิจารณาข้อเสนอในเอกสารของธนาคารโลก ที่ถูกผลิตซ้ำผ่านการแปลเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 2503 ชื่อ “โครงการพัฒนาการของรัฐสำหรับประเทศไทย” โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ หนึ่งในยุทธวิธีที่จะทำให้ประเทศไทย รวมถึงผู้คนในชนบทของประเทศหลุดพ้นจากวงจรความยากจน คือ นอกจากจะปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างการศึกษา ทั้งระดับสามัญศึกษา วิสามัญศึกษา และการศึกษาระดับสูงแล้ว ที่สำคัญคือ ควรให้ “ลูกหลานได้รับการเตรียมตัวสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูงให้

มากคนที่สุดท้ายทำได้” (Office of the National Economic Development Board, 1960, p. 80, pp. 216-235) ความพยายามกระตุ้นเตือนของสหรัฐอเมริกาให้ชนชั้นนำไทยเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา อันจะช่วยลดตึงคนชนบทให้หลุดพ้นจากความยากจนนี้ เป็นสิ่งที่สหรัฐอเมริกากระทำอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2940 ยกตัวอย่างเช่น ร่วมมือกับยูเนสโก (UNESCO) จัดทำ “โครงการทดลอง ปรับปรุงการศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา” (Chachoengsao Education Pilot Project)” และ “โครงการ จัดตั้งศูนย์กลางการอบรมการศึกษาผู้ใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี” ในปี พ.ศ. 2494 และ 2497 ตามลำดับ (Tupprasert, 1985, pp. 178-180) สำนักข่าวสารอเมริกัน หรือ ยูซิส (The United State Information Service – USSIS) ก็พยายามชี้ชวนให้ชนชั้นนำ รวมถึงผู้คนในสังคมไทยเห็นความสำคัญของการพัฒนา การศึกษาในชนบท ดังปรากฏในหนังสือเรื่อง “การศึกษาในประเทศที่เป็นไทย” ที่ตีพิมพ์และเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2493 เนื้อหากล่าวเปรียบเปรยถึงคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในชนบทของสหรัฐอเมริกาที่ กว้างขวางและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนชนบทไว้อย่างน่าตื่นตา ความตอนหนึ่งว่า

“ทั่วทุกแห่งในอเมริกา ไม่ว่าจะห่างไกลจากชุมชนเพียงใด ทางการเป็นต้อง สร้างโรงเรียน ไม่ประเภทใดประเภทหนึ่ง... ลูกชานา อาจมีความปรารถนาที่จะได้เป็น แพทย์... และสักวันหนึ่ง หลังจากได้พักเพียรศึกษาอยู่เป็นเวลาหลายปี... ก็อาจบรรลุซึ่ง จะประสงค์ได้... สำหรับเด็กบ้านนอก โอกาสที่จะได้รับการศึกษาไม่กว้างขวางและ พิสดารเท่าในกรุงก็จริงอยู่ แต่นับวันก็จะดีขึ้นทุกที...” (The United State Information Service, 1950, p. 1, p. 4)

บนฐานอิทธิพลทางความคิดเกี่ยวกับการศึกษาของสหรัฐอเมริกา การให้ความสำคัญแก่ การศึกษาอันจะยังผลให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ กลายเป็นหนึ่งในโลกทัศน์ที่ชนชั้นนำไทยให้คุณค่าเป็นอย่างมากในช่วงทศวรรษ 2500 เป็นต้นมา ดังจะสังเกตได้จากคำปรารภ ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และประธานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ แห่งชาติ กล่าวถึงแผนแม่บทของธนาคารโลกว่า “เป็นประโยชน์มาก” และยังเป็น “คำแนะนำที่ควร จะดำเนินการต่อไปในพัฒนาการเศรษฐกิจ” (Office of the National Economic Development Board, 1960, no page number) หรือการกล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาในคราวเปิดประชุมสภาการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2503 ว่า “คณะปฏิวัติจะถือการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่” ทั้งนี้เพราะ “การศึกษามีความสำคัญ อย่างแท้จริงสำหรับมนุษยชาติ... การจะดำเนินชีวิตต่อไปก็ต้องศึกษาวิชาชีพ ให้มีทางหารายได้เพื่อเลี้ยง ตัวและครอบครัว” (Thanarat, 1962, p. 31)

อิทธิพลการศึกษาแบบอเมริกันปรากฏทั้งในระดับมหาวิทยาลัย การผลิตครู หลักสูตร การเรียน การสอนในระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา เช่นเดียวกับระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ งานวิจัยไม่ น้อยตั้งขึ้นและได้รับการสนับสนุนเพื่อหาคำตอบเพื่อแก้ไขปัญหาในสังคมไทย ความยากจน คนชนบท ก็ เป็นหนึ่งในปัญหานั้น เช่นการศึกษาของ James C. Ingram (1955) ที่พยายามสำรวจความเปลี่ยนแปลง และปัญหาเศรษฐกิจไทยจากระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ไปสู่เศรษฐกิจการค้าจากสนธิสัญญาบาวริง และ การศึกษาของ Fred W. Riggs (1966) ได้เสนอภาพโครงสร้างการเมืองไทยว่าเป็นการปกครองโดย “รัฐ ราชการ” (Bureaucratic Polity) ที่อำนาจรวมศูนย์อยู่เฉพาะในกลุ่มชนชั้นนำ เป็นเหตุให้ทรัพยากรและ การพัฒนาถูกจัดสรรอย่างไม่เท่าเทียม อิทธิพลและความช่วยเหลือเหล่านี้ เป็นสิ่งเดียวกับที่ Roxanne

Lynn Doty. (1996, pp. 129-134) เน้นย้ำว่ามีใช้เกิดขึ้นจากความเมตตา แต่เป็นเสมือนเครื่องมือในการ “ควบคุมและสอดส่อง” ของสหรัฐอเมริกาต่อประชากรโลกที่สาม เพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาจะไม่ออกนอกกลุ่มนอกทางตามที่กำหนดไว้

การศึกษาแบบอเมริกันจึงส่งเสริมแนวคิดปัจเจกนิยมแบบอเมริกัน และยังมีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมภาพในอนาคตถึงชีวิตที่ดีของปัจเจกหากมีความพยายามมากพอ ข้อความในหนังสือ “การศึกษาในประเทศที่เป็นไทย” ของสำนักข่าวสารอเมริกันที่ยกมาข้างต้น ซึ่งกล่าวถึง “ลูกชาวสามารถเป็นแพทย์ได้หลังเพียรเล่าเรียน” ย่อมเป็นประจักษ์พยานต่อประเด็นนี้

ความเป็นจีน ถือเป็นอีกปัญหาสำคัญหนึ่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนสามารถเอาชนะพรรคก๊กมินตั๋งและสถาปนาประเทศใหม่ได้สำเร็จในทศวรรษ 2490 ชาวจีนโพ้นทะเลโดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลายเป็นวัตถุวิจัย โดยเฉพาะประเทศไทยที่วิลเลียม จี. สกินเนอร์ ได้ใช้พื้นที่สำหรับการวิจัย ได้กลายเป็นต้นแบบการศึกษาชุมชนชาวจีนโพ้นทะเล เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีโครงสร้างพื้นฐานการวิจัยแบบอเมริกันที่รองรับในปี 2500 (Eaksittipong, 2021) ข้อเสนอ “การกลืนกลาย” ของชาวจีนเป็นไทยของเขาถูกวิจารณ์ว่า มีความตั้งใจชี้ให้เห็นว่า การกลืนกลายเป็นหนึ่งเดียวกับสังคมไทยของชาวจีน เป็นทางออกสำคัญในการป้องกันการแพร่ขยายของคอมมิวนิสต์ ขอให้เพียงชาวจีนยอมรับคุณค่าของสังคมและวัฒนธรรมไทย (Eaksittipong, 2021)

ต้องเข้าใจก่อนว่า ภาพลักษณ์ของชาวจีนในทศวรรษ 2500 มีลักษณะที่เหมารวม ก่อนที่พวกเขาจะประสบความสำเร็จและได้ยอมรับอย่างสูงหลังทศวรรษ 2520 ความเป็นจีนยังเป็นภาพลบ ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนจีนกับความสัมพันธ์กับคอมมิวนิสต์ ส่งผลให้มีการสั่งปิดโรงเรียนจีน นำมาซึ่งปัญหาต่อเนื่องคือ ลูกหลานจีนทั้งหลายที่ไม่ได้เข้าโรงเรียนไทย เนื่องจากยังปรับตัวไม่ได้ก็กลายเป็นแก๊งอันธพาลต่อต้านสังคม หรือการอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม ยังไม่นับว่า คดีวางเพลิงที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คาดโทษถึงยิงเป้านั้น ก็เป็นคนจีนที่ถูกเพ่งเล็ง ทั้งที่ก็มีคนไทยที่ก่อเหตุจำนวนมากกว่า (Eaksittipong, 2010, pp. 75 - 79)

อย่างไรก็ตาม สกินเนอร์ก็ชี้ให้เห็นว่า ชาวจีนมักนิยมส่งบุตรหลานให้ได้รับการศึกษา สิ่งนี้ทำให้โรงเรียนจีนในประเทศไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งในส่วนกลางและเมืองใหญ่ในภูมิภาค ต้นทศวรรษ 2480 มีโรงเรียนจีนในประเทศไทยมากถึง 233 โรง ก่อนจะเพิ่มเป็น 400 โรง ในปี พ.ศ. 2490 (Skinner,; Kasetsiri (Ed.), 1925, p. 234, 288) แม้รัฐไทยจะพยายามสกัดกั้นการขยายตัวและเข้าควบคุมโรงเรียนจีนอย่างเข้มงวด กระนั้นชาวจีนก็แสวงหาทางออกอื่นๆ เพื่อให้การศึกษาแก่บุตรหลาน เช่น จ้างครูมาสอนส่งลูกหลานเข้าเรียน ทั้งโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสอนศาสนาของตะวันตก หรือกระทั่งส่งไปเรียนในต่างประเทศ (Skinner,; Kasetsiri (Ed.), 1925, p. 237)

แม้งานของสกินเนอร์ที่เผยแพร่ได้สะท้อนภาพชุมชนจีนในไทยที่สามารถสั่งสมทุนด้วยความสามารถส่วนบุคคลและเครือข่ายอันหลากหลาย แต่งานศึกษาของสิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นชนชั้นของชาวจีนในไทยนั้นคือ กลุ่ม “จีนรวย” และ “จีนจน” (Eaksittipong, 2010, pp. 75-79) กระนั้นก็ค้นในทำนองเดียวกันว่า คนจีนจำนวนมากที่ถึบตัวขึ้นมาเป็นชนชั้นกลางจากชนชั้นล่างจีนชนชั้นกลางเหล่านี้พยายามเลียนแบบค่านิยมจีนรวยที่ส่งบุตรไปศึกษาในระดับสูงในกรุงเทพฯ ก่อนจะส่งไปศึกษาต่างประเทศ (Eaksittipong, 2021, pp. 113-114) งานวรรณกรรมอันเลื่องชื่อของโบตัน คือ “จดหมายจากเมืองไทย” ซึ่งตีพิมพ์ในนิตยสาร “สตรีสาร” ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2511 - 2512 และได้รับรางวัล

จาก สปอ.(องค์การของสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ SEATO หนึ่งในองค์กรต่อต้านคอมมิวนิสต์) ในปี พ.ศ. 2512 แม้จะคงความรู้สึก “เป็นอื่น” ของชาวจีนอยู่ไม่น้อย แต่ก็กล่าวถึงความสำเร็จในชีวิตของตัวละครเอกอย่าง “ตันสว่างอู๋” ที่อพยพมาจากจากเมืองจีน ว่าเป็นเพราะมีความรู้ในการอ่าน เขียน และ คำนวณ จากการสั่งสอนของแม่ และการเรียนรู้ด้วยตัวเอง (Bo Than, 1975, p. 4)

ถึงจะแบ่งจีนรวย จีนจน แต่เมื่อเทียบคนชนบทแล้ว คนจีนในสายตาของชนชั้นนำไทยมีลักษณะที่ตรงกันข้ามคือไม่ได้ “โง่” ดังนั้น ความเป็นชนบทในทศวรรษ 2500-2510 จึงกลายเป็นพื้นที่แห่งความใส่ใจจากรัฐและชนชั้นนำไทย ทั้งจากปฏิสัมพันธ์จากแนวคิดของการให้ความสำคัญต่อการศึกษาของสหรัฐอเมริกา และค่านิยมด้านการศึกษาของคนจีนในระดับที่แตกต่างกันไป กระทั่งนำมาสู่การสร้างวาทกรรมความจนของคนชนบทที่มาจาก “ความโง่” ของคนชนบทใน 3 มิติ คือ มิติแรก “ความโง่” ที่เชื่อมโยงกับขาดความรู้ตามมาตรฐานในสถานศึกษา มิติที่ 2 เป็น “ความโง่” ไม่เปิดรับเทคโนโลยีที่จะเพิ่มผลผลิตและมิติที่สาม ด้วย “ความโง่” ทำให้คนชนบทถูกหลอกและหลงเชื่อผู้คนได้ง่าย โดยเฉพาะจากลัทธิสังคมนิยม

เมื่อพิจารณาว่าทกรรมในมิติแรก ชนชั้นนำไทยได้ผลิตวาทกรรม “ความโง่” จากการไม่ได้รับหรือเห็นความสำคัญด้านการศึกษาของคนชนบท ให้เป็นต้นตอของความยากจนซ้ำซากของประชาชนในพื้นที่นับตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2500 เพราะเชื่อว่า การศึกษามวลชนจะเป็นหนทางก้าวข้ามความเป็นประเทศโลกที่สามของประเทศไทย ดังจะสังเกตได้จากงานเขียนของสาย หุตะเจริญ เรื่อง “คำบรรยายการปกครองท้องที่ว่าด้วยพัฒนาการท้องถิ่น” ในปี พ.ศ. 2502 (ต่อมาเขาได้รับแต่งตั้งเป็นอธิบดีกรมพัฒนาชุมชนคนแรกของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2505) เนื้อความของเอกสารนำเสนอให้เห็นต้นตอที่ทำให้ครอบครัวต่างๆ ในชนบทต้องครองชีพอย่างยากจนว่า เป็นเพราะ “ครอบครัวชนบทส่วนมากไม่เห็นความสำคัญของสิ่งต่อไปนี้... การให้สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีความรู้หนังสืออ่านออกเขียนได้” (Hutacharoen, 1959, p. 31 -เน้นโดยผู้เขียน) ที่น่าสนใจคือ หนังสือนี้ใช้เป็นเอกสารบรรยายแก่นักศึกษารัฐศาสตร์ชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งพวกเขาเหล่านั้นอาจกลายเป็นแกนขาของระบบราชการไทยต่อไปในอนาคต ขณะเดียวกันความคิดของเขาที่มอง “ความโง่” ของคนชนบทอันเป็นรากฐานแห่งความไม่เจริญของพื้นที่ ยังถูกผลิตซ้ำและขยายความในปี พ.ศ. 2509 ผ่านเอกสาร “แนวทางดำเนินงานพัฒนาชุมชน และการพัฒนาชุมชนกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” ที่กล่าวถึงสาเหตุที่หมู่บ้านชนบทด้อยความเจริญและจำเป็นต้องพัฒนา เนื่องจาก “โอกาสที่จะศึกษาอบรมไม่ได้รับเพียงพอ ทำให้ความเฉลียวฉลาดรู้เท่าทันไม่ดีพอ” (Hutacharoen, & Yingworapan, 1966, pp. 1-2 -เน้นโดยผู้เขียน)

วาทกรรมความยากจนจาก “ความโง่” เพราะไม่ได้รับการศึกษาของคนชนบท ได้ถูกตอกย้ำให้เป็นทางการและเป็นปัญหาที่สำคัญต้องได้รับพัฒนาในโลกทัศน์ของชนชั้นนำมากขึ้นผ่าน “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1” (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในเวลาต่อมา) นั่นคือ “เกษตรกรรมไทยมีจำนวนมาก ส่วนใหญ่ยากจนและมีการศึกษาต่ำ” (Office of the National Economic and Social Development Board, 1960, p. 82 -เน้นโดยผู้เขียน)

ด้วยความสำคัญและอิทธิพลทางความคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ถูกขีดเขียนโดยเทคโนโลยีแครต อันเป็นกลุ่มข้าราชการผู้บริหารระดับกลาง (Middle-level-Executive) ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ (Econocrats) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจ ตลอดจนนำเสนอ

การปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจเดิม และ/หรือผลักดันนโยบายเศรษฐกิจใหม่ (Thanapornpun, 2003, pp. 116-117) ประกอบกับวาทกรรม “ความโง่” ของคนชนบท ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติข้างต้น ยังช่วยสร้างความชอบธรรมต่อการดำเนินโครงการพัฒนาของรัฐเผด็จการที่สัมพันธ์กับการศึกษา และความรู้ด้านเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ที่มาจากการปฏิวัติเขียว ดังนั้นไม่น่าแปลกใจแต่ประการใดที่ผู้นำเผด็จการอย่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ จอมพลถนอม กิตติขจร จะขยายขอบข่ายวาทกรรมความยากจนซึ่งเกิดขึ้นจาก “ความโง่” ในมิติที่สอง นั่นคือ การไม่ยอมใช้เทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ของชาวบ้านชนบทออกสู่สาธารณะอีกโสดหนึ่ง ดังจะสังเกตได้จากสุนทรพจน์ “โอวาทแก่ยุวกสิกร” พ.ศ. 2504 ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่เกี่ยวข้องกับ “ความโง่” ของคนชนบทซึ่งไม่ยอมรับวิธีการทำเกษตรกรรมใหม่ๆ ตามแนวการปฏิวัติเขียว ว่า “...หมู่ชนกสิกร มักจะมีลักษณะอันหนึ่งซึ่งเขาเรียกว่า รักรักษาจารีต... ไม่ยอมรับวิธีการใหม่ๆ ซึ่งโลกเขาเจริญแล้ว... ถ้าเราขึ้นดื้อทำการเพาะปลูกตามธรรมชาติโดยไม่ยอมใช้ปุ๋ย... ดินนั้นมันก็จะจืด ผลรายได้ที่ได้ก็จะลดต่ำลง” (Thanarat, 1962, pp. 482-484)

ขณะที่คำปราศรัยของจอมพลถนอม กิตติขจร เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พ.ศ. 2507 ก็ได้กล่าวไว้ถึงการเกษตรที่ขาดความรู้ว่า “...กสิกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ในเรื่องการบำรุงรักษาที่ดินเป็นอันมาก... ที่ดินที่ใช้เพาะปลูก จึงมีคุณภาพเสื่อมลงทุกปี ทำให้ผลผลิตต่อไร่เสื่อมลงด้วย” (Kittikhachorn, 1964, p. 16)

วาทกรรมความ “โง่” ข้างต้น ยังถูกย้ำอย่างเป็นทางการในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ระยะที่ 2 และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ประกาศใช้ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2514 (Royal Gazette, 1971, pp. 1-136) ดังนั้นจึงอยู่ในช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ความต้องการศึกษา ที่กล่าวถึงประเด็นนี้ตามลำดับว่า “การใช้ปุ๋ยในปัจจุบันยังไม่แพร่หลาย การที่ผลผลิตข้าวต่อไร่ยังคงต่ำอยู่ก็เพราะเหตุว่าชาวนาได้เพาะปลูกไปแล้วปีละแต่ไม่ได้ทำการบำรุงดินเลย ซึ่งเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ได้รับผลตอบแทนจำนวนน้อย” (Office of the National Economic and Social Development Board, 1964, p. 6 -เน้นโดยผู้เขียน) และ “เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีการศึกษาน้อย ทำให้ไม่สามารถจะรับและเข้าใจวิทยาการพัฒนาปรับปรุงเกษตรกรรมได้ดีเท่าที่ควร ทำให้การลงทุนเพื่อการพัฒนาเกษตรกรรมของไทยต้องสูญเสียไปเป็นจำนวนไม่น้อย” (Office of the National Economic and Social Development Board, n.d. (a), p. 174 -เน้นโดยผู้เขียน)

อนึ่ง สำหรับมิติที่สาม ก่อนวันเสียงปืนแตก ที่เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังติดอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยกับฝ่ายรัฐบาลในวันที่ 7 สิงหาคม พ.ศ. 2508 (Srinara, 2019, p. 25) การคุกคามของคอมมิวนิสต์น่าจะมีมาเป็นระยะและเป็นทีระแคะระคายจากฝ่ายความมั่นคง เราจึงพบร่องรอยความหวาดหวั่นดังกล่าวในหมู่ชนชั้นนำไทย พร้อมทั้งทำให้เกิดเชื่อมโยงประเด็นปัญหานี้เข้ากับวาทกรรม “ความโง่” ของคนชนบทควบคู่ไปด้วย ดังจะสังเกตจากคำปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ต่างกรรมต่างวาระกันช่วงกลางทศวรรษ 2500 เช่น คำปราศรัยของจอมพลสฤษดิ์ ต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านตามเขตแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อปี 2505 ที่กล่าวว่า “ในเวลานี้ได้มีคนต่างชาติบางพวกที่เป็นคอมมิวนิสต์ได้คบคิดกับคนไทยที่ขายชาติบางคน ซึ่งเห็นกงจักรเป็นดอกบัว ได้แทรกซึมเข้าไปในหมู่บ้านต่างๆ ตามชายแดนของเรา แล้วหลอกลวงพี่น้องราษฎรผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ต่างๆ นานา เช่น มีการหลอกว่าจะให้เงินบ้าง จะให้ตำแหน่งใหญ่ๆ โด่ๆ บ้าง...” (Thanarat, 1964, pp. 720-721 -เน้นโดยผู้เขียน)

ส่วน คำปราศรัยต่อราษฎรในตำบลที่ทำการพัฒนา ในจังหวัดสกลนคร พ.ศ.2506 ก็คล้ายคลึงกัน นั่นคือ “ข้าพเจ้าทราบมาว่า แม้ในขณะนี้ ตามหมู่บ้านของท่าน ก็ยังมีผู้คนมาคอยหลอกลวงท่านอยู่เสมอ เช่น หลอกลวงว่าจะหาเงินมาให้ใช้ จะล้มล้างหนี้สินให้ จะหาแท็กซี่รถม้าช่วยไถเหล่านี้ เป็นต้น ซึ่งท่านจะเห็นว่า... เป็นการหลอกลวงกันชัดๆ” (Thanarat, 1964, p. 866 -เน้นโดยผู้เขียน)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด การมองพื้นที่ชนบทและชาวบ้านที่ยากจนของชนชั้นนำไทย ด้วยวาทกรรม “ความโง่” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์กับแนวคิดของอเมริกาและวัฒนธรรมจีนในสังคมไทย ที่ให้คุณค่าแก่การศึกษา ขณะเดียวกัน การที่ชนชั้นนำไทยมีปฏิสัมพันธ์กับแนวคิดแบบอเมริกันและวัฒนธรรมจีน ยังนำมาสู่การก่อร่างความคิดต่อความยากจนของชนบทภายใต้วาทกรรม “ความขี้เกียจ” ควบคู่ไปด้วย ดังจะกล่าวในส่วนต่อไป

วาทกรรมความ “ขี้เกียจ” ว่าด้วยปัญหาความยากจนของชนบทกับนิสัยอันไม่พึงประสงค์ต่อการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลเผด็จการ โดยเฉพาะจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มองตัวเองว่าเป็นผู้ปฏิวัติ นำความเปลี่ยนแปลงมาให้ประเทศ โดยพยายามยึดโยงกับประชาชนที่เหมือนลูกและญาติ ดังที่ว่า “ด้วยความปรารถนาอันแรงกล้าและความห่วงใยในพี่น้องที่รักทั้งหลายนี้เอง ได้คอยช่วยเหลือข้าพเจ้ามีความมานะพยายามอยู่เสมอ” (Thanarat, 1964, p. 857 -เน้นโดยผู้เขียน) ในขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้ชาวบ้านชนบทพัฒนาตัวเอง คือ “ขอให้ทุกคนจงมีความมานะบากบั่น ขยันขันแข็งในการทำมาหากิน ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และรู้จักประหยัดอดออมใช้เงินทองที่หามาได้ เพราะสิ่งเหล่านี้แหละ ที่จะทำให้ท่านสามารถมีความมั่งมีศรีสุขได้ต่อไปในภายหน้า” (Thanarat, 1964, p. 859 -เน้นโดยผู้เขียน)

ด้วยเชื่อว่า ความขยันขันแข็งจะทำให้พวกเขาสังคมความมั่งคั่งได้ในทางกลับกัน รัฐบาลเองก็ทำการยกเลิกตัวบทจำกัดสิทธิของบุคคลในการถือกรรมสิทธิ์เพื่ออยู่อาศัยเนื่องจากเห็นว่าส่งผลเสียหายแก่เศรษฐกิจของประเทศในปี 2502 (Royal Gazette, 1959: 12 - 13) ตามกฎหมายเดิมนั้น กำหนดไว้ว่า คนต่างด้าวซึ่งน่าจะมีเป้าหมายไปที่ชาวจีน ถูกกำหนดให้ที่อยู่อาศัยครอบครัวยุติไม่เกิน 1 ไร่ เพื่อพาณิชย์กรรมไม่เกิน 1 ไร่ และเพื่อการเกษตรกรรมครอบครัวยุติไม่เกิน 10 ไร่ แต่หากเป็นคนไทยที่ดินเพื่ออยู่อาศัยไม่เกิน 5 ไร่ เพื่อพาณิชย์กรรมไม่เกิน 5 ไร่ และเพื่อเกษตรกรรมไม่เกิน 50 ไร่ (Royal Gazette, 1954, p. 26, 51) การคลายความเข้มงวดในการถือครองที่ดิน จะนำมาซึ่งการกว้านซื้อที่ดินและการครอบครองที่ดินหลุดจានองซึ่งทำให้ชาวนาชาวไร่ในชนบทกลายเป็นชาวนาไรที่ดินมากขึ้นตั้งแต่หลังกฎหมายฉบับนี้ถูกแก้ไขเป็นต้นมา

เมื่อละเลยปัญหาทางโครงสร้าง ทั้งยังแก้ไขกฎหมายให้เอื้อกับการค้าและลงทุนที่ไม่มีการควบคุม ก็เท่ากับว่า ส่งเสริมให้เกิดการทุจริตทางเศรษฐกิจต่อคนและพื้นที่ชนบทอย่างกว้างขวางไปด้วย โดยเฉพาะการขยายตัวเข้าไปในเขตชนบทของชาวจีนที่จะเข้าไปดำเนินกิจการต่างๆ เช่น โรงสี ร้านขายของชำ ร้านขายเครื่องมือการเกษตร ร้านปุ๋ย ฯลฯ

กล่าวได้ว่า คนจีนเข้ามามีบทบาทต่อเศรษฐกิจไทยตั้งแต่สมัยอยุธยาเป็นอย่างช้า เมื่อครั้งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ต่อเนื่องถึงปลายทศวรรษ 2540 ย่านสำเพ็ง และ เยาวราช กลายเป็นศูนย์กลางการตั้งถิ่นฐานและการค้าของชาวจีนอย่างคึกคัก การอพยพสู่ประเทศไทยครั้งใหญ่ของชาวจีนอยู่ในช่วงทศวรรษ 2460-2470 ซึ่งมีอัตราเฉลี่ยถึง 95,000 คนต่อปี ก่อนจะลดลงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงทศวรรษ 2490 จากการสั่งปิดประเทศของรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ และการออกกฎหมายจำกัดจำนวนคน

อพยพของรัฐบาลไทย ชาวจีนอพยพพระลอกหลังมักเป็นผู้มีฐานะยากจน จำนวนไม่น้อยคาดหวังว่าจะสามารถสะสมทุนตั้งตัวเป็นเจ้าของร้านเช่นจีนอพยพรุ่นก่อนหน้า พวกเขาประกอบอาชีพทั้งเป็นลูกจ้าง กุ๊ลิ หรือแม้แต่ทำการค้าขนาดเล็ก (Eaksittipong, 2010, pp. 34-48) ความมูมานะ ขยันหมั่นเพียรเพื่อสร้างฐานะของชาวจีนเช่นนี้ น่าจะเป็นสิ่งที่อยู่ในการรับรู้หรือโลกทัศน์ของชนชั้นนำไทย ดังปรากฏในหนังสือนายชุต พล นิกร กิมหงวน ของ ป.อินทรปาลิต ที่แต่งขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2482 - 2511 กล่าวถึง "เจ้าสัวกิมเบ้" ที่เดินทางเสี่ยงโชคเข้ามาหาเงินในเมืองไทย ใช้ความเพียรในการทำงานจากการเป็นแรงงานรับจ้าง เมื่อมีทุนรอนจึงขยับขยายไปสู่การทำธุรกิจการค้า เพียงระยะเวลา 6 ปี ก็เริ่มล้มตาอำปากได้ (Mongsa-ard, 2007, 30 - 31) ภาพนี้ถือเป็นภาพตัวแทนของชาวจีนที่พัฒนาการมาจากการเป็นจีนจนชนชั้นแรงงานที่อาศัยความขยันขันแข็งและประหยัดอดออมของปัจเจกบุคคลได้เป็นอย่างดี

นอกเหนือจากข้างต้น ที่น่าสนใจ คือ มีบทความที่เขียนขึ้นปี พ.ศ. 2504 ใน “อนุสารจริยศึกษา ฉบับที่ 1” ของกระทรวงศึกษาธิการ วารสารนี้เกิดขึ้นจากการจัดสัมมนาและให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก เขียนบทความหรือข้อคิดเห็นในการปรับปรุงส่งเสริมจริยศึกษาของเยาวชน เนื้อหาของบทความ เรื่อง “ปัญหาของคุณโกสุม” ได้พยายามเปรียบเทียบคุณลักษณะของเด็กจีนและอเมริกัน ที่แสดงให้เห็นถึง “ความขยันขันแข็ง” ของเด็กทั้งสองชาติ นั่นคือ

“ผู้เขียนไม่เคยรู้จักเด็กชนชาติอื่นมากกว่า เด็กจีน และ เด็กอเมริกัน รู้สึกว่าเด็กทั้งสองชาตินี้คงพูดว่า “แม่ขอตั้งค์” น้อยกว่าเด็กไทยเป็นแน่... คนอเมริกันเป็นชาติขยันขันแข็ง เอาจริงเอาจังต่อชีวิต... ลักษณะเช่นนี้มีน้อยในเด็กไทย... ผู้เขียนมีโอกาสมากมายที่เห็นเด็กจีน เด็กอเมริกัน ช่วยตัวเองทางเศรษฐกิจ อาศัยได้ขึ้นพอเลี้ยงน้องได้ แม้กึ่งน้องให้ หรือกะเตงน้องไว้ข้างหลัง ถือไม้ด้อนเปิดตอนทานไปหากิน... สิ้นคำหวานเย็น หรือ “เรียงเบอร์” ก็ตกเป็นธุระของอาต๋ไหล่นี่ไม่น้อย คนอเมริกันหลักฐานมันคง... แต่ลูกออกหาสตาตค์ตั้งแต่เล็ก ถ้าแข็งพอขี่จักรยานได้ ก็ออกส่งหนังสือพิมพ์ทุกวัน”

(The Education Promotion Division, Ministry of Education, 1961, pp. 37-38)

ลักษณะเช่นนี้จึงดูสอดคล้องกับการเป็นตัวเปรียบเทียบระหว่างเด็กจีน คนจีน เด็กอเมริกัน คนอเมริกัน กับเด็กไทยและคนไทย โดยเฉพาะในชนบท ด้วยอิทธิพลของความขยันขันแข็ง เมื่อเทียบกับชาวนา ชาวไร่ในพื้นที่ชนบทแล้ว การที่พวกเขาอยากจน จึงถูกชนชั้นนำไทยให้ความหมายในทางตรงกันข้าม นั่นคือ “ขี้เกียจ” ทำให้ประสบปัญหาความยากจน

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับวาทกรรมดังกล่าวข้างต้น ปรากฏให้เห็นหลังจากมีการดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ระยะที่ 1 แล้วเสร็จ ปัญหาความยากจนที่รัฐหรือชนชั้นนำไทยมุ่งหวังกลับยังคงดำรงอยู่และขยายตัวออกไปอย่างดูเหมือนจะไม่ลดละ ดังนั้นเนื้อหาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ระยะที่ 2 ต่อเนื่องไปจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 จึงเริ่มผลิตและผลิตซ้ำวาทกรรม “ความขี้เกียจ” ของคนชนบท ให้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความยากจน โดยไม่เกี่ยวข้องกับใดๆ กับปัญหาเชิงโครงสร้างการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบวิ้งไล่กวด อันเป็นต้นตอสำคัญของความยากจนที่เกิดขึ้นกับภาคการเกษตร ดังจะพบคำอธิบายดังกล่าวในท่วงทำนองที่คล้ายคลึงกันตามลำดับว่า “...ประชาชนส่วนใหญ่กระจายอยู่ในชนบท และถึงแม้ว่าเกษตรกรอาจทำงาน

น้อยกว่าที่ควรอันเนื่องมาจากฤดูกาลผลิตและเก็บเกี่ยวไม่ต้องใช้เวลาทั้งปี” (Office of the National Economic and Social Development Board, 1964, p. 2 -เน้นโดยผู้เขียน) และ “เป้าหมายของการพัฒนากำลังคน คือ... การส่งเสริมให้ประชากรในชนบทมีงานทำเต็มที่ยิ่งขึ้น” (Office of the National Economic and Social Development Board, n.d., 6 -เน้นโดยผู้เขียน) และ “แม้ว่ากำลังแรงงานด้านการเกษตรจะมีอยู่มากมายในปัจจุบัน แต่การเกษตรของไทยก็ยังมิได้ใช้กำลังคนที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์เต็มที่ แรงงานที่ใช้ในการเกษตรทั้งในแง่ของชั่วโมงการทำงานต่อไร่และประสิทธิภาพก็อยู่ในเกณฑ์ต่ำ... นับว่าเป็นศูนย์เปล่าในด้านการพัฒนา” (Office of the National Economic and Social Development Board, n.d.(a), pp. 168-169 -เน้นโดยผู้เขียน)

การสร้างคำอธิบายความยากจนของภาคเกษตรกรรมว่า “ไม่ชวนขาย” กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการมองชุมชนชนบทด้วยกรอบคิดว่าชาวบ้านชนบท “ขี้เกียจ” ซึ่งเป็นต้นตอให้ความยากจนสามารถปกคลุมชีวิตความเป็นอยู่ในชนบท ยังปรากฏให้เห็นในเอกสารประมวลสุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยกตัวอย่างเช่น คำปราศรัยเกี่ยวกับ “ข้อคิดบางประการในเรื่องการเกษตร” ในปี พ.ศ. 2502 เพื่อโน้มน้าวให้สังคมเห็นว่านโยบายการพัฒนาของรัฐบาลเป็นสิ่งที่ถูกต้องและต้องเร่งกระทำให้สมกับเป็นสังคมยุคปฏิวัติ แต่การเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคนนั้น ไม่ได้เกี่ยวใดๆ กับการเมือง หรือการรวมตัวกันต่อรอง ในทางกลับกัน คือ การเข้าไปเปลี่ยนที่ตัวปัจเจก นั่นคือ นิสัยและความเคยชิน ดังที่จอมพลสฤษดิ์กล่าวไว้ว่า “...แต่เกษตรกรรมนี้เอง เราจะต้องปฏิวัติ ไม่ใช่แต่จะปฏิวัติวิธีการและเทคนิคทางการเกษตรเท่านั้น เรายังจะต้องปฏิวัติไปจนถึง นิสัยและความเคยชินของเกษตรกรเองด้วย... เราจะต้องเพิ่มนิสัยกระตือรือร้นชวนขายให้มากขึ้นในเกษตรกรของเรา...” (Thanarat, 1962, pp. 114-115 -เน้นโดยผู้เขียน)

วาทกรรมในประเด็นเดียวกันนี้ ยังได้กล่าวอย่างเจาะจงและหนักแน่นถึงชาวบ้านชนบท ผ่านคำปราศรัยในการอบรมแก่กำนัน เมื่อปี 2505 ที่มองว่าชาติจะพัฒนาพ้นความล้าหลังได้ ต้องการให้ชาวนาเปลี่ยนแปลงมาทำงานอย่างหนัก ดังความว่า “เราจะเห็นได้ว่าชาติที่เจริญแล้วทุกชาติ ทุกคนเขาต้องสนใจเรื่องอาชีพ และมีความอดทนต่อการทำงานที่ทำ... แม้แต่ชาวนาอาจจะต้องลุกขึ้นมาดูงานทำนา ในเวลากลางคืน... เท่าที่เราทำมานี้ก็พบว่ายังไม่เพียงพอ... ถ้าคนไทยเราทำงานกันให้มากกว่านี้ ขยันให้มากกว่านี้อีกสักหน่อยจะดีมากทีเดียว การเศรษฐกิจของชาติก็จะดีขึ้น...เราจะได้เป็นชาติที่พ้นจากความล้าหลัง” (Thanarat, 1964, p. 560 -เน้นโดยผู้เขียน)

มิใช่เฉพาะ “ความขี้เกียจ” จะถูกใช้อธิบายให้เป็นต้นเหตุให้เกิดความยากจนในชนบทเท่านั้น หากแต่ยังมีความพยายามพัฒนาวาทกรรมเกี่ยวกับการที่ชาวบ้านชนบทไม่ขยันขันแข็งในการปรับปรุงการทำการเกษตรของตน ให้กลายเป็นสาเหตุของปัญหาการอพยพเข้าสู่เมือง อันเป็นเป็นรากฐานของปัญหาทางสังคมต่างๆ แก่ผู้คนในเขตเมืองควบคู่ไปด้วย เช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “ปัญหานี้เกิดจาก ชาวชนบทมีเวลาว่างมากเกินไป โดยเฉพาะฤดูแล้ง... เมื่อพากันอพยพกันมากๆ ปริมาณการทำงานมีไม่พอกับจำนวนคนก็ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย และปัญหาอาชญากรรมต่างๆ” (Office of the National Economic and Social Development Board, n.d.(a), p. 147 -เน้นโดยผู้เขียน)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความย้อนแย้งในวาทกรรม “ความไม่ขยัน” ที่เป็นสาเหตุความยากจนของชาวบ้านชนบทในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ซึ่งอธิบายว่าชาวบ้านชนบททุ่หมเทให้แก่การงาน กระนั้นปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้น ก็เป็นเพียงเพราะผลิตผลอยู่ในระดับต่ำ และ

ผลตอบแทนทางรายได้จากการเกษตรอยู่ในระดับอันไม่เป็นที่น่าพอใจ หาใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากความเหลื่อมล้ำจากนโยบายการพัฒนา ดังจะสังเกตได้จากคำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าผลิตผลของแรงงานในชนบทอยู่ในเกณฑ์ต่ำมาก ถึงแม้เกษตรกรไทยจะใช้เวลาไม่น้อยในการทำงานระหว่างฤดูกาลเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว... แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า เกษตรกรเหล่านี้แม้ว่าจะไม่ว่างงานแต่งานที่ทำนั้นให้ผลตอบแทนในระดับต่ำ” (Office of the National Economic and Social Development Board, n.d., p. 72 -เน้นโดยผู้เขียน)

ภายใต้วาทกรรม “ความขี้เกียจ” อันนำมาซึ่งความยากจนของชนบทที่อยู่ในเอกสารของชนชั้นนำ กลายเป็นตัวกลางสำคัญที่ทำให้ภาครัฐสามารถเข้าไปดำเนินโครงการพัฒนาอย่างหลากหลายในพื้นที่ชนบท ไม่ว่าจะเป็น โครงการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ โครงการพัฒนากำลังคน โครงการส่งเสริมการมีงานทำ ฯลฯ และโครงการเหล่านี้ยังมุ่งไปแก้ไขปัญหามากกว่าการสร้างกลไกในการรวมกลุ่มต่อรองเพื่อเปลี่ยนความสัมพันธ์เชิงอำนาจในพื้นที่ อย่างเช่น สหกรณ์ หรือสมาคม ดังจะพบการดำเนินการโครงการพัฒนาชนบทที่อยู่ภายใต้วาทกรรมความยากจนจาก “ความขี้เกียจ” ของชาวบ้านชนบทในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ดังเนื้อความเช่น “โครงการพัฒนาท้องถิ่นแห่งชาติ เพื่อจะเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของชาวชนบทเสียใหม่ให้รู้จักช่วยตนเองในการปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนและท้องถิ่น โดยรัฐบาลจะช่วยเหลือแต่ในทางวิชาการ จัดหาอุปกรณ์ต่างๆ หรือวัสดุ หรือทางการเงินเท่าที่จำเป็น หรือเฉพาะส่วนที่เกินกำลังของประชาชน เท่านั้น” (Office of the National Economic and Social Development Board, 1960, pp. 56 -เน้นโดยผู้เขียน) และ “แผนพัฒนาฉบับนี้จึงได้รวมนโยบายการพัฒนากำลังคนและการใช้กำลังคนให้เป็นประโยชน์มากขึ้นเข้าไป เป็นนโยบายสำคัญยิ่งประการหนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการคือ (1) สร้างโอกาสการมีงานทำขึ้นให้ได้เพียงพอกับการเพิ่มขึ้นของกำลังแรงงาน (2) ส่งเสริมการทำงานในชนบทให้มากขึ้น เพื่อผ่อนคลายปัญหาการทำงานต่ำระดับ...” (Office of the National Economic and Social Development Board, n.d., p. 74 -เน้นโดยผู้เขียน) และ “...เพื่อแสวงหารายได้ให้สูงขึ้น จึงควรดำเนินโครงการต่างๆ ที่เสนออยู่ในแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างจริงจัง เพื่อให้ประชากรมีงานทำมากขึ้น แต่ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องแรงงานก็ยังมิอยู่ คือ ปัญหาการทำงานยังไม่ได้เต็มที่ ฉะนั้น โครงการประเภทพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น โครงการศึกษาและสังคมจึงควรได้รับการส่งเสริม” (Office of the National Economic and Social Development Board, n.d.(a), p. 138 -เน้นโดยผู้เขียน)

สรุปและอภิปรายผล

การเกิดขึ้นของวาทกรรม “ความโง่” และ “ขี้เกียจ” ที่มีต่อชาวนาชาวไร่ในชนบทนั้น สัมพันธ์กับสถานการณ์การเมืองระดับภูมิภาคนั้นคือ สงครามเย็นที่สหรัฐอเมริกาพยายามหนุนรัฐบาลเพื่อทำสงครามกับคอมมิวนิสต์ทั้งในรูปแบบการทหาร งานมวลชน แต่ในอีกด้านหนึ่งก็คือ การมุ่งพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า สิ่งเหล่านี้มิได้เกิดขึ้นจากผู้นำที่ประชาชนเชื่อถือ หรือเทคโนโลยีทรงภูมิปัญญาเท่านั้น แต่เกิดขึ้นพร้อมกับการปะทะกันของแนวคิดแบบอเมริกันและวัฒนธรรมจีน กรณีของอเมริกันนั้นก็ถือเป็นต้นแบบการพัฒนาของประเทศที่เจริญแล้ว และการพัฒนาตัวเองเป็นปัจเจกที่ขยันขันแข็ง ส่วนวัฒนธรรมจีนนั้น แม้ว่าพวกเขาจะถูกมองอย่างระแวงจากรัฐในฐานะเป็นตัวปัญหาในหลายระดับ โดยเฉพาะความเสี่ยงที่จะเป็นผู้นับสนุนแนวคิดแบบคอมมิวนิสต์ แต่กลุ่มชาวจีนก็แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้

ด้นรณขวยขวาย ขยันขันแข็งในการทำงาน สามารถเปลี่ยนตัวเองจากเป็นเงินจนที่เคยเป็นแรงงานจนกลายเป็นเจ้าของกิจการที่มั่งคั่งได้ เช่นเดียวกับการให้ความสำคัญกับการศึกษาในบุตรหลานของตน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับชาวนาชาวไร่แล้ว นิสัยเช่นนี้ไม่ปรากฏ

พร้อมๆ กันนั้น ภายใต้วาทกรรม “ความโง่” และ “ขี้เกียจ” ถูกทำให้เกิดการใส่รหัสหมายให้ชนบทมีความล้าหลัง ไร้การพัฒนา และยังเต็มไปด้วยผู้คนที่ยึดติดกับวิถีชีวิตเดิมๆ ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงตัวเอง เช่นเดียวกับผู้ที่เกียจคร้าน แต่ขณะเดียวกันพวกเขาเหล่านี้ก็อยู่ในพื้นที่เสี่ยงที่จะถูกหลอกให้ไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งจะกลายเป็นภัยความมั่นคงที่ล้มล้างสถาบันสำคัญของชาติได้ การส่งเสริมชนบทจึงทำผ่านโครงการที่ช่วยเหลือด้านสาธารณสุข โภค และการมุ่งเปลี่ยนแปลงปัจเจกผ่านนิสัยอันพึงประสงค์ของรัฐ ขณะที่ละเลยความเป็นธรรมชาติของโครงสร้างที่จะช่วยทำให้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจของพวกเขาเข้มแข็งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย หรือนโยบายสนับสนุนการรวมตัวเพื่อรณรงค์

อนึ่ง วาทกรรม “ความโง่” และ “ความขี้เกียจ” อันเป็นมูลเหตุแห่งความยากจนในชนบท ซึ่งถูกผลิตขึ้นผ่านเอกสารของชนชั้นนำไทยนี้ ด้านหนึ่งก่อตัวขึ้นมาจากการที่ชนชั้นนำไทยรับอิทธิพลทางความคิดแบบอเมริกัน ที่ให้ความสำคัญแก่การศึกษา รวมถึงพลังของปัจเจกบุคคล ประเด็นนี้สอดคล้องไปกับข้อเสนอในการศึกษาของออร์ศรี งามวิทย์ (2003) และ สามชาย ศรีสันต์ (2009) อย่างไรก็ตาม บทความขึ้นนี้ก็ต้องการแสดงให้เห็นว่า วาทกรรมทั้ง 2 ก็เป็นผลผลิตส่วนหนึ่งจากโลกทัศน์ของชนชั้นนำไทยที่มีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมจีนในสังคมไทยด้วยเช่นกัน

References

- Alatas, S. H. (1977). *The myth of the lazy native: A study of the image of the Malays, Filipinos and Javanese from the 16th to the 20th century and its function in the ideology of colonial capitalism*. Frank Cass.
- Announcement on the Third National Economic and Social Development Plan, B.E. 2515–2519. (1971, November 5). *Royal Gazette*, 88(118), 1–136. (In Thai)
- Announcement of the Revolutionary Council No. 49. (1959, January 13). *Royal Gazette*, 76(8), 12–13. (In Thai)
- Bo Than. (1975). *Jotmai chak mueang Thai (Letters from Thailand)*. Telephone Organization of Thailand Printing House. (In Thai)
- Charoensin-o-larn, C. (1999). *Development discourses: Power, knowledge, truth, identity, and otherness*. Krirk University Press. (In Thai)
- Doty, R. L. (1996). *Imperial encounters: The politics of representation in North–South relations*. University of Minnesota Press.
- Eaksittipong, S. (2010). *The life of Chinese commoners in Bangkok during 1957–1974* (Master's thesis, Chiang Mai University, Thailand).
<https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:114234> (In Thai)
- Eaksittipong, S. (2021). *Writing China to be Thai*. Matichon. (In Thai)

- Escobar, A. (1995). *Encountering development: The making and unmaking of the Third World*. Princeton University Press.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings, 1972–1977* (C. Gordon, Ed.). Harvester Press.
- Gravel, M. (1971). *The Pentagon papers: The Defense Department history of United States decision-making on Vietnam* (Vol. 1). Beacon Press.
- Hutacharoen, S. (1959). *Local administration on local development*. Thammasat University. (In Thai)
- Hutacharoen, S., & Yingworapan, S. (1966). *Guidelines for community development operations and community development and democracy*. Bamrungnukulkit Press. (In Thai)
- Ingram, J. C. (1955). *Economic change in Thailand since 1850*. Stanford University Press.
- International Bank for Reconstruction and Development. (1959). *A public development program for Thailand*. Johns Hopkins Press.
- Jørgensen, M. W., & Phillips, L. J. (2002). *Discourse analysis as theory and method* (2nd ed.). SAGE Publications.
- Kittikhachorn, T. (1964). *A collection of speeches, messages, and mottos of Field Marshal Thanom Kittikhachorn, Prime Minister*. The Secretariat of the Prime Minister Printing House. (In Thai)
- Krunnual, C. (2015). *Discursive practice and counter discourse on industrial development: A case study of industrial development of the Map Ta Phut model* (Doctoral dissertation, Burapha University, Thailand). https://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/55820046 (In Thai)
- Laclau, E., & Mouffe, C. (2001). *Hegemony and socialist strategy: Towards a radical democratic politics*. Verso.
- Land Code Act. (1954, November 30). *Royal Gazette*, 71(78, Special Edition), 10–67. (In Thai)
- Manorom, K., et al. (2025). *Concepts and methodologies for studying intergenerational poverty*. National Research Council of Thailand (NRCT). (In Thai)
- Mongsa-ard, P. (2007). *Image of the Chinese in Thailand in Thai novels, 1969–1980* (Master's thesis, Chulalongkorn University, Thailand). <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/24631> (In Thai)
- Ngamwittayapong, A. (2003). *A paradigm for rural poverty eradication: A case of the Thai state during the 1st–8th National Economic and Social Development Plans* (Doctoral dissertation, Thammasat University, Thailand). https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:115935 (In Thai)
- Office of the National Economic Development Board. (1960). *Government development projects for Thailand*. Government Lottery Printing Division. (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (1960). *The national economic development plan from 1961 to 1966 and until 1969*. Government Lottery Office Printing Division. (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (1964). *The national economic development plan 1961–1966: Second phase (1964–1966)*. (In Thai)

- Office of the National Economic and Social Development Board. (n.d.). *The second National Economic and Social Development Plan, 1967–1971*. (In Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (n.d.-a). *The third National Economic and Social Development Plan, 1971–1976*. (In Thai)
- Pawakrapan, P. (2018). *Thai foreign relations in the Cold War era*. Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Pojanalawan, P. (2015). *The origin of Thailand under dictatorship*. Matichon. (In Thai)
- Riggs, F. W. (1966). *Thailand: The modernization of a bureaucratic polity*. East-West Center Press.
- Sathitniramai, A. (2013). *The Thai state and economic reform: From the origin of banker's capitalism to the 1997 economic crisis*. Fah Diao Kan. (In Thai)
- Skinner, G. W. (1925). *Chinese society in Thailand: An analytical history* (C. Kaset Siri, Ed.). Social Sciences and Humanities Textbook Foundation. (In Thai)
- Sresunt, S. (2009). *Poverty in the era of global capitalism* (Doctoral dissertation, Thammasat University, Thailand). (In Thai)
- Srinara, T. (2019). *After October 6: Ideological conflict between the student movement and the Communist Party of Thailand* (3rd ed.). Siam Parithat. (In Thai)
- Suehiro, A., & Wailerdsak, N. (2015). Emerging Asian economies: Beyond the theory of catch-up industrialization. *Japanese Studies Journal*, 32(2), 47–64. (In Thai)
- Thanapornpun, R. (2003). *The process of economic policy decision making in Thailand*. Khop Fai. (In Thai)
- Thanarat, S. (1962). *A collection of speeches of Field Marshal Sarit Thanarat, Prime Minister during the three-year administration of the cabinet (February 10, 1959–February 9, 1962)*. The Secretariat of the Prime Minister Printing House. (In Thai)
- Thanarat, S. (1964). *A collection of speeches of Field Marshal Sarit Thanarat, 1962–1963*. The Secretariat of the Prime Minister Printing House. (In Thai)
- The Education Promotion Division, Ministry of Education. (1961). *Anu San chariyasueksa* (Vol. 1). Khurusapha Printing House. (In Thai)
- The United States Information Service. (1950). *Education in a free society*. Chan Wah Printing House. (In Thai)
- Tupprasert, P. (1985). *Historical analysis of practices in Thai compulsory education* (Master's thesis, Chulalongkorn University, Thailand). (In Thai)
- Vallipodom, S., & Na Thalang, E. (2001). *Thai socio-cultural development*. Amarin. (In Thai)